

การวิเคราะห์ทางเลือกในการจัดหาทรัพยากรการเงิน

จากการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายสถาบัน ของคณะวิชาสาขาสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีงบประมาณ 2535 และปีงบประมาณ 2536 พบว่า คณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ครึ่งหนึ่งอาศัยทรัพยากรการเงินในรูปเงินงบประมาณแผ่นดินกว่าร้อยละ 70 ของทรัพยากรการเงินรวมจากทุกรูปแบบ มีเพียงคณะวิชาเดียวคือ คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี ที่มีรายได้จากทรัพยากรการเงินในรูปเงินงบประมาณแผ่นดินต่ำกว่าร้อยละ 40 ของเงินรายได้จากทรัพยากรการเงินรวมทุกรูปแบบ โดยที่คณะรัฐศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ มีรายได้จากทรัพยากรการเงินในรูปเงินงบประมาณแผ่นดินในช่วงร้อยละ 50-65 อย่างไรก็ตาม ข้อที่ควรคำนึงถึงในผลของการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายสถาบันดังกล่าว คือ ข้อมูลส่วนที่เป็นรายได้นอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดิน เช่น ผลประโยชน์จากการลงทุน รายได้จากการให้บริการทางวิชาการ หรือเงินรายได้อื่น ๆ ที่ไม่ได้มีการบันทึกอย่างเป็นระบบ จะไม่ได้นำมาร่วมในการวิเคราะห์ด้วย จึงทำให้รายได้จากแหล่งเงินนอกงบประมาณแผ่นดินมีค่าต่ำกว่าเป็นจริงได้ หรือเป็นกรณีในปีที่พิจารณา คือ ปีงบประมาณ 2535 และปีงบประมาณ 2536 คณะวิชาบางคณะ อาจได้รับจัดสรรงบประมาณหมวดลงทุนซึ่งงบประมาณดังกล่าวจะมีค่าสูง และจะมีผลทำให้งบประมาณรวมของคณะสูงตามไปด้วย

เมื่อเงินรายได้เพื่อใช้ในการบริหาร ส่งเสริม และพัฒนาทางวิชาของคณะวิชา ส่วนใหญ่ได้มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งรัฐบาลจัดสรรให้แต่ละปี มีจำนวนค่อนข้างจำกัด และมีความเป็นไปได้ที่จะได้รับจัดสรรลดลงได้ในอนาคต ทั้งนี้เพราะรัฐบาลต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการพัฒนากิจการด้านอื่น ๆ ของประเทศเป็นจำนวนมาก แต่มหาวิทยาลัยและคณะวิชาต่าง ๆ ยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาทางวิชาการให้เจริญเติบโตต่อไปเรื่อย ๆ ขณะที่มหาวิทยาลัย และคณะวิชาต่าง ๆ ต้องการการพัฒนาและเติบโตทางวิชาการนั้น งบประมาณที่ได้รับจัดสรรมีจำนวนจำกัด จึงเท่ากับเป็นการเดินสวนทางกัน มหาวิทยาลัยและคณะวิชาต่าง ๆ จึงประสบกับปัญหาหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ก. ปัญหาความไม่พอเพียงของเงินทุน

ปัญหาทางด้านความไม่พอเพียงและความจำกัดของเงินทุนจะทำให้มหาวิทยาลัยหรือระดับคณะวิชาไม่สามารถดำเนินการตามที่วางแผนไว้ได้ ตลอดจนไม่สามารถจัดหา จัดซื้อ เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือครุภัณฑ์ ที่จำเป็นต้องใช้ในการกิจการทำงานได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวมาจากสาเหตุที่รัฐบาลไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในโครงการระยะยาว หรือในหมวดรายจ่ายลงทุน ที่ต้องการเงินทุนสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

ข. ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเงิน

ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเงินของมหาวิทยาลัย หรือระดับย่อยของคณะวิชา เกิดจากการที่มหาวิทยาลัยหรือคณะวิชาต่าง ๆ พึ่งพิงทรัพยากรการเงินจากแหล่งเงินงบประมาณแผ่นดินเป็นหลักเพียงแหล่งเดียว ซึ่งการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเพื่อการอุดมศึกษานั้น จากการพิจารณาข้อมูลอนุกรมเวลา พบว่า รายจ่ายของรัฐบาลเพื่อการอุดมศึกษานั้นเพิ่มสูงขึ้น โดยทั่วไป นับแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 แต่การเพิ่มสูงขึ้นในงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลเพื่อการศึกษานั้นไม่สม่ำเสมอ ทำให้มหาวิทยาลัยหรือระดับคณะวิชาได้รับผลกระทบของการจัดสรรที่ไม่สม่ำเสมอเกี่ยวกับทรัพยากรการเงินดังกล่าวด้วย เป็นปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเงินที่ระดับมหาวิทยาลัย และระดับคณะวิชาต้องประสบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว มหาวิทยาลัยหรือระดับคณะวิชา จึงจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างทางด้านรายได้ของตนเอง ให้มีการกระจายแหล่งรายได้และการสนับสนุนทางด้านการเงินจากแหล่งอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากเงินงบประมาณแผ่นดินให้กว้างขวางขึ้น

การวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือกต่าง ๆ ในการจัดหาทรัพยากรการเงินครั้งนี้ กำหนดแนวทางการพิจารณา โดยวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งที่มาของเป้าหมายการใช้ทรัพยากร เป็น 2 ระดับคือ

ก. การวิเคราะห์ทางเลือกระหว่างแหล่งที่มาต่าง ๆ ของทรัพยากรการเงิน เมื่อเป้าหมายการใช้ทรัพยากรการเงินยังเป็นเช่นเดียวกับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในด้าน

- (1) ชนิด ประเภท และปริมาณผลผลิต
- (2) คุณภาพ หรือประสิทธิภาพของการผลิต แต่ละชนิด และประเภทนั้น

ข. การวิเคราะห์ทางเลือกระหว่างแหล่งที่มาต่าง ๆ ของทรัพยากรการเงิน เมื่อเป้าหมายการใช้ทรัพยากรเปลี่ยนแปลงไปจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นต้นว่า

- (1) เปลี่ยนแปลงในปริมาณผลผลิต เช่น การเพิ่มจำนวนการผลิตบัณฑิต (ในจำนวนสาขา และหลักสูตรเดิม) หรือ

(2) เปลี่ยนแปลงในคุณภาพหรือประสิทธิภาพการผลิต เช่น การปรับปรุงคุณภาพของบัณฑิต

การวิเคราะห์ทางเลือก เมื่อเป้าหมายการใช้ทรัพยากรยังเป็นเช่นในปัจจุบัน

การวิเคราะห์ทางเลือก ระหว่างแหล่งที่มาต่าง ๆ ของทรัพยากรการเงิน เมื่อเป้าหมาย การใช้ทรัพยากรยังเป็นเช่นในปัจจุบัน ทั้งในด้าน ชนิด ประเภท และปริมาณของผลผลิต และระดับคุณภาพ ประสิทธิภาพของผลผลิต ก็ยังคงระดับเดิม ซึ่งสะท้อนออกมาที่ การวิเคราะห์ทางเลือกต่าง ๆ โดยกำหนดให้ จำนวนนิสิต จำนวนบัณฑิต ยังคงเดิม ตลอดจนค่าใช้จ่ายต่อหน่วยซึ่งสะท้อนถึงระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของผลผลิตก็ยังคงระดับเดิม โดยการวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือกต่าง ๆ ในการจัดหาทรัพยากรการเงิน จะวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลที่วิเคราะห์จากนิสิตเต็มเวลาในปีงบประมาณ 2536 เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ ทั้งนี้เพราะค่าใช้จ่ายที่วิเคราะห์จากนิสิตเต็มเวลา ไม่ว่าจะเป็น ค่าใช้จ่ายต่อหลักสูตร หรือค่าใช้จ่ายต่อนิสิตเต็มเวลา เป็นค่าใช้จ่ายที่แท้จริงที่เกิดขึ้น เมื่อนิสิตลงทะเบียนครบตามหน่วยกิตที่กำหนดให้ลง แสดงถึงการให้บริการการเรียนการสอนอย่างเต็มที่

การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงทางเลือกต่าง ๆ ของแหล่งที่มาของรายได้ ที่แตกต่างไปจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือ การพึ่งพิงรายได้จากแหล่งเงินงบประมาณแผ่นดินที่สูงมาก ซึ่งทางเลือกที่จะวิเคราะห์ต่อไปนี้เป็นผลมาจาก การที่กำหนดให้ทรัพยากรการเงินในรูปเงินงบประมาณแผ่นดินลดลงจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นต้นว่า ทรัพยากรการเงินในรูปเงินงบประมาณแผ่นดิน ลดลงร้อยละ 10 หรือร้อยละ 15 และวิเคราะห์หาทางเลือกในการจัดหาทรัพยากรการเงินรูปแบบอื่น ๆ มาทดแทนในส่วนที่ลดลงได้อย่างไร ซึ่งการที่ทรัพยากรการเงินจากรูปแบบอื่น ๆ จะมาทดแทนส่วนที่ลดลงของทรัพยากรการเงินในรูปเงินงบประมาณแผ่นดินได้นั้น จะทำได้โดยการขยายจำนวนรับของทรัพยากรการเงินจากแหล่งอื่น ๆ ให้มากขึ้น ทั้งจำนวนเงินและสัดส่วน แต่ทั้งนี้ แหล่งที่มาของทรัพยากรการเงิน หรือรูปแบบทรัพยากรการเงินรูปแบบใดจะมีความเป็นไปได้สูง รวมถึงการที่จะต้องมีการบริหารหรือวิธีการอย่างไร ที่จะขยายทรัพยากรการเงินเพิ่มขึ้นนั้น จะขึ้นอยู่กับสถาบันการศึกษา หรือระดับย่อยลงมาคือ คณะวิชานั้น ๆ เป็นสำคัญ

เพื่อให้การวิเคราะห์ครั้งนี้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอกำหนดเป็นกรณีสมมติ โดยให้มีการลดลงของงบประมาณแผ่นดินร้อยละ 10 จากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาความต้องการทรัพยากรการเงินรวมของบัณฑิตศึกษาคณะวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า คณะวิชาภายในสาขาสังคมศาสตร์ มีความต้องการทรัพยากรการเงินรวมแตกต่างกันไป โดยที่คณะครุศาสตร์ มีความต้องการทรัพยากรการเงินรวมสูงที่สุดถึง 46.93 ล้านบาท รองลงมาคือ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ซึ่งมีความต้องการทรัพยากรการเงินรวม 21.80 ล้านบาท ในส่วนคณะวิชาที่เหลือคือ คณะรัฐศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ มีความต้องการทรัพยากรการเงินรวมประมาณ 4.00-6.50 ล้านบาท โดยที่เมื่อพิจารณาแหล่งที่มาของทรัพยากรการเงินปรากฏว่า ทุกคณะวิชามีรายได้จากทรัพยากรการเงินในรูปแบบเงินงบประมาณแผ่นดิน เป็นจำนวนและสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับทรัพยากรการเงินรูปแบบอื่น โดยที่คณะครุศาสตร์มีรายได้จากเงินงบประมาณแผ่นดิน 37.50 ล้านบาท คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มีรายได้จากเงินงบประมาณแผ่นดิน 8.73 ล้านบาท คณะเศรษฐศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์ มีรายรายได้จากงบประมาณแผ่นดิน เรียงตามลำดับ ดังนี้คือ 4.70 ล้านบาท 3.97 ล้านบาท 3.37 ล้านบาท และ 2.80 ล้านบาท และมีรายได้ที่มาจากเงินทุนบัณฑิตศึกษาและเงินทุนคณะแตกต่างกันไปดังแสดงในตาราง 6.1

ตาราง 6.1 : ทรัพยากรการเงินจำแนกรายรูปแบบและทรัพยากรการเงินรวมของบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโท จำแนกรายคณะวิชา ปีงบประมาณ 2536

(หน่วย : ล้านบาท)

คณะ	เงินทุนบัณฑิต	เงินทุนคณะ	เงินงบประมาณแผ่นดิน	รวมทุกรูปแบบ
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	4.84	8.23	8.73	21.80
คณะรัฐศาสตร์	1.24	0.24	2.80	4.28
คณะครุศาสตร์	7.55	1.88	37.50	46.93
คณะนิเทศศาสตร์	1.33	0.14	3.97	5.44
คณะเศรษฐศาสตร์	1.18	0.21	4.70	6.09
คณะนิติศาสตร์	2.65	0.48	3.37	6.50

ดังนั้น เมื่อกำหนดให้ รายได้จากเงินงบประมาณแผ่นดินลดลงร้อยละ 10 ในภาพรวมแล้ว จะทำให้คณะครุศาสตร์ มีรายได้จากเงินงบประมาณแผ่นดินเหลือเพียง 33.75 ล้านบาท คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีมีรายได้จากเงินงบประมาณแผ่นดินเพียง 7.86 ล้านบาท ส่วนคณะเศรษฐศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะนิตศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์ มีรายได้จากเงินงบประมาณแผ่นดินเพียง 4.23 ล้านบาท 3.57 ล้านบาท 3.03 ล้านบาท และ 2.52 ล้านบาท ตามลำดับ จึงทำให้คณะวิชาต่าง ๆ เหล่านี้ต้องหารทรัพยากรการเงินจากแหล่งอื่น ๆ มาทดแทนส่วนที่ขาดหายไป โดยที่คณะวิชาต่าง ๆ จะมีความต้องการทรัพยากรการเงินเพื่อทดแทนส่วนที่ขาดนั้นดังต่อไปนี้ คือ คณะครุศาสตร์ 3.75 ล้านบาท คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี 0.87 ล้านบาท คณะเศรษฐศาสตร์ 0.47 ล้านบาท คณะนิติศาสตร์ 0.40 ล้านบาท คณะนิตศาสตร์ 0.34 ล้านบาท และคณะรัฐศาสตร์ 0.28 ล้านบาท (ตาราง 6.2)

ตาราง 6.2 : ทรัพยากรการเงินในรูปเงินงบประมาณแผ่นดิน ทรัพยากรการเงินในรูปเงินงบประมาณแผ่นดินเมื่อลดลงร้อยละ 10 และจำนวนที่ต้องการเพื่อทดแทน
(หน่วย : ล้านบาท)

คณะ	เงินงบประมาณแผ่นดิน	เงินงบประมาณแผ่นดินเมื่อลดลงร้อยละ 10	จำนวนเงินที่ต้องการเพื่อทดแทน
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	8.73	7.86	0.87
คณะรัฐศาสตร์	2.80	2.52	0.28
คณะครุศาสตร์	37.50	33.75	3.75
คณะนิติศาสตร์	3.97	3.57	0.40
คณะเศรษฐศาสตร์	4.70	4.23	0.47
คณะนิตศาสตร์	3.37	3.03	0.34
รวม	61.07	54.96	6.11

ทางเลือกในการจัดหาทรัพยากรการเงินเพื่อทดแทนเงินงบประมาณแผ่นดินที่ลดลงของคณะวิชาต่าง ๆ มีดังนี้

ก. การปรับอัตราค่าเล่าเรียน

จากข้อมูลพื้นฐาน แสดงอัตราค่าเล่าเรียน ระดับปริญญาโท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีทีวิเคราะห์คือ ปีงบประมาณ 2535 และปีงบประมาณ 2536 มีการเก็บค่าเล่าเรียน สำหรับบัณฑิตศึกษา 2 รูปแบบ คือ การเก็บค่าเล่าเรียน ตามหน่วยกิตที่ลงทะเบียนเรียน โดยเก็บค่าเล่าเรียนหน่วยกิตละ 200 บาท และการเก็บค่าเล่าเรียนเป็นแบบเหมาจ่าย ภาคการศึกษาละ 5,500 บาท ซึ่งการจัดเก็บค่าเล่าเรียนแบบเหมาจ่ายจัดเก็บกับนิสิตบัณฑิตศึกษาที่เข้าเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม ในการวิเคราะห์ทางเลือกในงานวิจัยนี้ จะพิจารณาเฉพาะการเก็บค่าเล่าเรียนในอัตราเหมาจ่าย คือ ภาคการศึกษาละ 5,500 บาท ทั้งนี้ เนื่องจากในปีที่ต้องการวิเคราะห์หาทางเลือกในการจัดหาทรัพยากรการเงินเพื่อทดแทนทรัพยากรการเงินในรูปแบบเงินงบประมาณแผ่นดินที่ลดลง จำนวนนิสิตที่ลงทะเบียนแบบเก็บค่าเล่าเรียนตามจำนวนหน่วยกิตคงเหลือไม่มากนักในแต่ละคณะวิชา และนิสิตที่รับเข้ามาใหม่อยู่ภายใต้ระบบการจ่ายค่าเล่าเรียนแบบเหมาจ่ายทั้งสิ้น ในการเสนอแนะทางเลือกในการจัดหาทรัพยากรการเงิน จึงพิจารณาจ่ายค่าเล่าเรียนแบบเหมาจ่ายทั้งสิ้น ในการเสนอแนะทางเลือกในการจัดหาทรัพยากรการเงิน จึงพิจารณาโดยใช้ข้อมูลอัตราค่าเล่าเรียน 5,500 บาทต่อภาคการศึกษา หรือ 11,000 บาทต่อปีการศึกษา เป็นหลัก

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายสถาบัน ในแต่ละหลักสูตรของคณะวิชา ในสาขาสังคมศาสตร์ ที่นำเสนอในบทที่ 5 ทั้งในกรณีของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อนิสิตลงทะเบียน 1 คน หรือค่าใช้จ่ายต่อนิสิตเต็มเวลา หรือค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อผู้สำเร็จการศึกษา 1 คน โดยเปรียบเทียบอัตราค่าเล่าเรียนที่จัดเก็บในอัตราปัจจุบันคือ การจัดเก็บแบบเหมาจ่าย ภาคการศึกษาละ 5,500 บาท หรือปีการศึกษาละ 11,000 บาท แล้วปรากฏว่า อัตราค่าเล่าเรียนที่จัดเก็บในปัจจุบันคิดเป็นจำนวนเงินและสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายสถาบันที่เกิดขึ้นจริง ไม่ว่าจะพิจารณาจากค่าใช้จ่ายต่อนิสิตลงทะเบียน ค่าใช้จ่ายต่อนิสิตเต็มเวลา หรือค่าใช้จ่ายต่อผู้สำเร็จการศึกษา แสดงถึงว่ารัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายและทรัพยากรการเงินเป็นจำนวนมาก เพื่อการจัดการศึกษาให้แก่ นิสิตในหลักสูตรที่พิจารณา โดยที่การจัดสรรเงินอุดหนุนดังกล่าวเป็นจำนวนมากทั้งในด้านปริมาณเงินอุดหนุนและสัดส่วนเงินอุดหนุน ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายที่นิสิตหรือผู้ศึกษารับผิดชอบ

ภาคนั้นเอง ดังนั้น จึงสมควรให้มีการปรับสัดส่วนนี้ให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ หรือผลได้ที่ผู้ศึกษาได้รับจากการลงทุนในการศึกษานั้นมากขึ้น

การปรับอัตราค่าเล่าเรียน หรือค่าบริการที่เรียกเก็บจากผู้ศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งภายใต้สถานการณ์ที่รัฐบาลมีความจำกัดของงบประมาณ และมีภาระค่าใช้จ่ายทางด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยการปรับอัตราค่าเล่าเรียนจะก่อให้เกิดผลดีอย่างไรนั้น จากการศึกษาของนงราม เศรษฐพาณิชย์ และคณะ (2532) พอจะสรุปได้ว่า จากการลงทุนและให้เงินอุดหนุนเพื่อการศึกษาอุดมศึกษาของรัฐดัง เช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ได้ทำให้ความต้องการทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอยู่ในระดับที่สูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยจำกัดรับที่รัฐให้เงินอุดหนุนทางการศึกษามากที่สุด ปรากฏว่ามีผู้ที่ต้องการเข้าเรียนในสถาบันประเภทนี้ล้มเหลว โดยในปี 2532 มีผู้สมัครเข้าเรียนสูงกว่าจำนวนนักศึกษาที่สามารถรับได้จริงถึง 5 เท่า ซึ่งความต้องการในการเรียนต่อระดับอุดมศึกษาที่มีอยู่เป็นอันมากและได้ก่อให้เกิดผลเสียตามมาบางประการ โดยเฉพาะเมื่อวิเคราะห์ผลกระทบในด้านความเสมอภาค พบว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีกว่าประชากรโดยทั่วไปที่ไม่มีโอกาสเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยจำกัดรับ แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลค่าเล่าเรียน และค่าอุปกรณ์การเรียนที่นักศึกษาจ่ายไปเพื่อการเรียนของตนเองพบว่า นักศึกษาในมหาวิทยาลัยจำกัดรับเสียค่าเล่าเรียนและอุปกรณ์การเรียนน้อยมาก การที่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยจำกัดรับซึ่งเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีกว่า และมีโอกาสเข้าเรียนในสถาบันที่มีชื่อเสียงมากกว่าบุคคลอื่นมีส่วนร่วมรับภาระในการเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของตนเองน้อยกว่าคนอื่น เป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงถึงความไม่เสมอภาคในการจัดสรรค่าใช้จ่ายทางการศึกษาไปยังสถาบันประเภทต่าง ๆ ส่วนการวิเคราะห์ในด้านประสิทธิภาพและผลประโยชน์ตอบแทนทางสังคม พบว่าอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษา ในระดับอุดมศึกษา มีอัตราผลตอบแทนส่วนสังคมน้อยกว่าอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยจำกัดรับ ซึ่งมีอัตราผลตอบแทนทางสังคมไม่ถึงครึ่งหนึ่งของอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคล คงมีเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเท่านั้นที่อัตราผลตอบแทนทั้งสองประเภทมีค่าใกล้เคียงกัน ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีการให้เงินอุดหนุนแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยจำกัดรับเป็นจำนวนมากเกินไป ซึ่งผลการวิเคราะห์ แสดงให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการให้เงินช่วยเหลือทางการศึกษา เนื่องจากผู้ที่รัฐให้เงินช่วยเหลือมากเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการศึกษาสูง แต่กลับให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่อสังคมต่ำ และเมื่อพิจารณาผลการขึ้นค่าเล่าเรียนกับการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนทางการศึกษาพบว่า แม้ว่าจะขึ้นค่าเล่าเรียนในอัตราที่สูงมากคือ ร้อยละ 75 ของงบดำเนินการ หรือเกินกว่า

10 เท่าของค่าเล่าเรียนเดิมก็ตาม อัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลก็ยังมีค่าเกินกว่าร้อยละ 12 ในทุกประเภทหน่วยงาน แสดงว่า การลงทุนเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยจำกัดรับยังคงให้ผลตอบแทนต่อบุคคลในอัตราสูงกว่าการลงทุนในด้านอื่น ๆ เช่น การนำเงินไปฝากธนาคารเพื่อรับดอกเบี้ย ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การขึ้นค่าเล่าเรียนจะช่วยลดความแตกต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลกับอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลให้น้อยลง ทำให้มีประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรดีขึ้น เนื่องจากผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการลงทุนทางการศึกษามีส่วนร่วมรับภาระเสียค่าใช้จ่ายทางการศึกษามากขึ้น ในขณะที่รัฐซึ่งให้เงินอุดหนุนทางการศึกษาแก่ผู้เรียนเป็นจำนวนไม่น้อยก็ได้รับผลตอบแทนกลับคืนมาในอัตราต่ำกว่าผู้เรียนไม่มาก ไม่เหมือนกับการเก็บค่าเล่าเรียนในอัตราเดิม ที่รัฐได้รับผลตอบแทนในอัตราที่แตกต่างจากผลตอบแทนที่ผู้เรียนได้รับเป็นอันมาก และถ้ามีการจัดค่าเล่าเรียนที่จัดเก็บในอัตราสูงชันนั้นส่วนหนึ่งมาเป็นทุนการศึกษาแก่ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่าคนอื่น ๆ จะช่วยทำให้มีความเสมอภาคในการเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยดีขึ้นด้วย

เมื่อการขึ้นค่าเล่าเรียน ทำให้ประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรและความเสมอภาคดีขึ้นแล้ว อัตราค่าเล่าเรียนควรที่จะกำหนดอย่างไร สำหรับการกำหนดราคาอัตราค่าเล่าเรียน หรืออัตราค่าบริการอุดมศึกษานั้น เมื่อนำหลักการกำหนดราคา (pricing) มาใช้เป็นหลักและแนวทางในการกำหนดแล้ว อาจพิจารณาได้เป็น 2 รูปแบบคือ การกำหนดราคาโดยพิจารณาจากค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (average cost) และการกำหนดราคาโดยพิจารณาจากค่าใช้จ่ายส่วนสุดท้าย (marginal cost) ซึ่งการกำหนดทั้ง 2 รูปแบบ มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรแตกต่างกันค่อนข้างมาก กล่าวคือ การกำหนดราคาในอัตราเฉลี่ย เป็นอัตราเดียวกันทุกหลักสูตร ทุกคณะวิชา ทุกสาขาวิชา ในสถาบัน จะมีผลทำให้ผู้ศึกษาในบางหลักสูตรเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าที่ควรจะเป็น ในขณะที่บางหลักสูตรที่ศึกษารับภาระค่าใช้จ่ายน้อยกว่าที่ควรจะเป็น โดยที่ผู้ที่ศึกษาในหลักสูตรที่เสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าที่ควรจะเป็นเพื่อที่จะนำไปสนับสนุนหลักสูตรที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ส่วนการกำหนดอัตราค่าเล่าเรียนตามต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงของหลักสูตรนั้นจะมีผลดีคือ ทำให้เกิดความเป็นธรรม แต่อย่างไรก็ตาม การจัดเก็บค่าบริการจะมีผลทำให้เกิดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการค่อนข้างสูง และมีภาระในการจัดการและจัดเก็บเอกสารทางการเงินค่อนข้างสูงเกินความจำเป็น ส่วนการปรับอัตราค่าเล่าเรียนขึ้นเป็นจำนวนเท่าใดนั้น นงราม เศรษฐวานิช และคณะ (2532) ได้เสนอแนะเชิงนโยบายว่าควรให้ผู้เรียนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายในการเรียนระดับอุดมศึกษา โดยสนับสนุนให้เอกชน

เข้ามาจัดการศึกษาในระดับนี้ได้มากขึ้น และควรขึ้นค่าเล่าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้สะท้อนต้นทุนค่าใช้จ่ายที่แท้จริงมากขึ้น โดยอย่างน้อยที่สุด น่าจะให้นักศึกษาเสียค่าเล่าเรียนไม่น้อยกว่างบดำเนินการที่รัฐจ่ายให้กับนักศึกษา หรือมิฉะนั้นก็ควรให้นักศึกษาในสถาบันที่เก็บค่าเล่าเรียน คิดเป็นร้อยละของงบดำเนินการน้อยกว่าสถาบันอื่น ๆ ขึ้นค่าเล่าเรียนให้มีสัดส่วนเท่ากับสถาบันอื่น ๆ ในทุกสาขาวิชา ยกเว้นสาขาวิชาที่มีความต้องการและจำเป็นมาก เช่น สาขาแพทยศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ ที่อาจจะได้รับผลกระทบทำให้ความต้องการในการเข้าเรียนลดลงกว่าที่ควรจะเป็น ถ้ามีการขึ้นค่าเล่าเรียนในอัตราเดียวกันกับสาขาวิชาอื่น ๆ การขึ้นค่าเล่าเรียนในสาขาเหล่านี้ ก็ควรมีอัตราต่ำกว่าสาขาอื่น ๆ ประชุม สุวดี และคณะ (2534) ให้แนวทางการปรับโครงสร้างค่าหน่วยกิตและค่าธรรมเนียมการศึกษา ไว้ว่า การปรับโครงสร้างค่าหน่วยกิตและค่าธรรมเนียมการศึกษาควรให้สะท้อนค่าใช้จ่ายที่แท้จริง มีเหตุผล สามารถอธิบายให้สังคมและผู้รับบริการเข้าใจได้ โดยค่าหน่วยกิตควรตั้งอยู่บนฐานของค่าใช้จ่ายดำเนินการและค่าธรรมเนียมการศึกษาควรอยู่บนฐานของค่าใช้จ่ายลงทุน และเพื่อให้โครงสร้างค่าหน่วยกิตและค่าธรรมเนียมการศึกษาสะท้อนค่าใช้จ่ายที่แท้จริง จึงจำเป็นต้องกำหนดค่าหน่วยกิตและค่าธรรมเนียมการศึกษาให้มีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มสาขาวิชา ซึ่งในการศึกษาได้กำหนดให้แบ่งเป็น 5 กลุ่มคือ กลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาแพทยศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ และกลุ่มสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ หรือตามทัศนะของเทียนฉาย กิระนันท์ (2537) ที่กล่าวถึงแนวทางและวิธีการในการกำหนดอัตราค่าเล่าเรียนว่า อาจกำหนดได้เป็น 2 แบบคือ แบบที่กำหนดอัตรารายหน่วยกิต โดยประมาณค่าใช้จ่ายปกติของหลักสูตรวิชาและหน่วยกิตของวิชา และแบบที่กำหนดอัตรารายภาคการศึกษา โดยประมาณค่าใช้จ่ายปกติของหลักสูตรและวิชา แล้วถือเกณฑ์เฉลี่ยของการศึกษาเต็มเวลาต่อภาคการศึกษา เรียกว่าเป็นอัตราเหมาจ่าย โดยการกำหนดอัตราค่าเล่าเรียนทั้ง 2 รูปแบบ จะมีข้อดีที่ต่างกัน กล่าวคือ หากมีการกำหนดอัตรารายหน่วยกิต จะมีความเป็นธรรม กล่าวคือ ผู้ที่ลงทะเบียนเรียนมากหน่วยกิตก็เสียค่าเล่าเรียนมาก ในขณะที่ผู้ที่ลงทะเบียนเรียนน้อยหน่วยกิตก็เสียค่าเล่าเรียนน้อย ส่วนการกำหนดอัตรารายภาคการศึกษาก็มีข้อดีคือ สะท้อนประสิทธิภาพของการจัดการโดยเฉพาะในแง่ที่ใช้ราคาเป็นตัวกำกับให้ผู้ศึกษาเร่งรัดการศึกษาของตนให้สำเร็จตามที่กำหนดในหลักสูตร โดยเฉพาะในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งผู้เรียนมักใช้เวลาเรียนนานกว่าที่ควร อย่างไรก็ตาม การกำหนดอัตราค่าเล่าเรียนทั้ง 2 แบบ ถ้าจะประมาณค่าใช้จ่ายเป็นรายหลักสูตร จะได้อัตราค่าเล่าเรียนแตกต่างกันไปเท่ากับจำนวนหลักสูตร ซึ่งยุ่งยากแก่การบริหารจัดการ จึงอาจกำหนดประมาณ

ค่าเป็นรายกลุ่มสาขาวิชา ที่มีลักษณะการเรียนการสอนและมีค่าใช้จ่ายปกติใกล้เคียงกัน เช่น กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพและเทคโนโลยี กลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ เป็นต้น อัตราค่าเล่าเรียนนี้ควรจะให้เท่ากันทั้งหมดในกลุ่มสาขาวิชาเดียวกัน ทั้งในหลักสูตรปกติ และหลักสูตรนอกเวลาราชการ (ที่เป็นหลักสูตรเดียวกัน) และทั้งในหลักสูตรภาคปกติและภาคฤดูร้อน ส่วนการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม จะกำหนดเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นอัตราที่เรียกเก็บจากผู้ศึกษาทุกคนเท่ากันหมด เรียกได้ว่าเป็น *capitation fees* ซึ่งประมาณค่าจากค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการหลักสูตร และการบริหารจัดการสถาบันโดยรวม ได้แก่ ค่าใช้จ่ายลงทะเบียน ค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าธรรมเนียมการศึกษาอื่น ๆ ค่าใบรับรอง ค่าลงทะเบียน เป็นต้น ส่วนที่สองเป็นอัตราที่เรียกเก็บตามบริการพิเศษที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล เรียกว่าเป็น *fees for services* โดยประมาณค่าจากค่าใช้จ่ายในการจัดบริการพิเศษเช่นกัน ค่าใช้จ่ายส่วนนี้เรียกเก็บจากผู้ศึกษาเป็นรายบุคคลแตกต่างกัน และจำแนกเป็นรายการ ๆ ไป เช่น การจัดหลักสูตรเปิดสอนนอกเวลาราชการ อาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมนี้ในอัตราที่สูงจากผู้ศึกษาให้สะท้อนค่าใช้จ่ายจริงทั้งในแง่ค่าสอน ค่าบริการต่าง ๆ ค่าใช้จ่ายดำเนินการที่สูงกว่าการจัดการในเวลาราชการ และหากมีนโยบายชัดเจนว่าเป็นหลักสูตรที่ผู้ศึกษาต้องรับภาระค่าใช้จ่ายดำเนินการทั้งหมดเองด้วยแล้ว ค่าธรรมเนียมนี้อาจสูงมากถึง 100 เท่า ของอัตราค่าหน่วยกิตปัจจุบันก็เป็นได้

ดังนั้น ถ้ายึดแนวความคิดของ นงราม เศรษฐวานิช และคณะ (2532) เป็นหลัก ในการกำหนดค่าเล่าเรียนของนักศึกษาแต่ละสาขาวิชาที่ว่า "ควรขึ้นค่าเล่าเรียน ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้สะท้อนค่าใช้จ่ายที่แท้จริงมากขึ้น โดยอย่างน้อยที่สุดน่าจะให้ผู้ศึกษาเสียค่าเล่าเรียนไม่น้อยกว่างบดำเนินการที่รัฐจ่ายให้กับผู้ศึกษา" แล้ว ผลการประมาณการค่าใช้จ่ายตามแนวความคิดดังกล่าวแสดงว่า คณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้จะต้องปรับอัตราค่าเล่าเรียนจากเดิมปีการศึกษาละ 11,000 บาท ไปเป็นอย่างน้อยปีการศึกษาละ 35,000 บาท ทั้งนี้เป็นผลการวิเคราะห์จาก

- ค่าใช้จ่ายต่ออนิสิตเต็มเวลาเฉลี่ยจากทุกคณะวิชาใน
สาขาสังคมศาสตร์ 56,819.91 บาท
- ค่าใช้จ่ายจากงบประมาณแผ่นดินเฉลี่ยจากทุกคณะวิชา คิดเป็นร้อยละ 62.60
- ค่าใช้จ่ายต่ออนิสิตเต็มเวลาเฉลี่ยจากทุกคณะวิชาที่มาจาก
งบประมาณแผ่นดิน 35,569.26 บาท

- ค่าใช้จ่ายดำเนินการเฉลี่ยจากทุกคณะวิชา คิดเป็นร้อยละ 97.97

- ค่าใช้จ่ายดำเนินการเฉลี่ยจากทุกคณะวิชา ที่มาจาก

งบประมาณแผ่นดิน

34,847.20 บาท

ดังนั้น อัตราค่าเล่าเรียนคือ ปีการศึกษาละ 34,847.20 บาท

และถ้ากำหนดอัตราค่าเล่าเรียนตามแนวความคิดของประชุม สุวตถิ และคณะ (2534) ที่ว่า "ค่าหน่วยกิตควรตั้งอยู่บนฐานของค่าใช้จ่ายดำเนินการ และค่าธรรมเนียมควรตั้งอยู่บนฐานของค่าใช้จ่ายลงทุน และเพื่อให้โครงสร้างค่าหน่วยกิตและค่าธรรมเนียมการศึกษาสะท้อนค่าใช้จ่ายที่แท้จริง จึงจำเป็นต้องกำหนด ค่าหน่วยกิต และค่าธรรมเนียมการศึกษาให้มีความแตกต่างไปตามกลุ่มสาขาวิชา" ผลการคำนวณจากแนวความคิดดังกล่าว คณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้นักจะต้องปรับอัตราค่าเล่าเรียนจากเดิมปีการศึกษาละ 11,000 บาท ไปเป็นปีการศึกษาละ 55,800 บาท ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์จาก

- ค่าใช้จ่ายต่อนิสิตเต็มเวลาเฉลี่ยจากทุกคณะวิชา

สาขาสังคมศาสตร์

56,819.91 บาท

- ค่าใช้จ่ายดำเนินการโดยเฉลี่ยจากทุกคณะวิชา คิดเป็นร้อยละ 98.07

- ค่าใช้จ่ายดำเนินการเฉลี่ยจากทุกคณะวิชา

55,723.29 บาท

ดังนั้น อัตราค่าเล่าเรียนคือ ปีการศึกษาละ 55,723.29 บาท

จากการวิเคราะห์อัตราค่าเล่าเรียนที่ควรจะเป็นตามแนวความคิดของ นงราม เศรษฐวานิช และคณะ (2532) พบว่า อัตราค่าเล่าเรียนของคณะวิชาสาขาสังคมศาสตร์อย่างต่ำที่สุดคือ 34,848 บาทต่อปีการศึกษา ซึ่งมีค่าสูงกว่าอัตราที่จัดเก็บในปัจจุบันคือ ปีการศึกษาละ 11,000 บาท อยู่จำนวน 23,848 บาท และเมื่อกรณีศึกษาคือ รายได้จากเงินงบประมาณแผ่นดิน ลดลงร้อยละ 10 หรือร้อยละ 15 และถ้าคณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ใช้ทางเลือกในการหาทรัพยากรการเงินมาทดแทนรายได้จากทรัพยากรการเงินในรูปเงินงบประมาณแผ่นดินที่ลดลง โดยการขึ้นค่าเล่าเรียนให้สูงขึ้นตามแนวคิดของ นงราม เศรษฐวานิช และคณะ แล้ว ผลก็คือ ไม่ว่ารายได้จากงบประมาณแผ่นดินลดลงคิดเป็นร้อยละ 10 หรือร้อยละ 15 ก็ตาม คณะวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ จะไม่มีคณะใดเลยที่มีทรัพยากรการเงินรวมที่ลดลง ทั้งนี้เนื่องจากว่า ถ้าหากคณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ ทุกคณะวิชาได้รับรายได้จากเงินงบประมาณแผ่นดินลดลงร้อยละ 10

จะทำให้สาขาสังคมศาสตร์ต้องการทรัพยากรการเงินเพื่อมาทดแทนส่วนที่ลดลงจำนวน 6.11 ล้านบาท และถ้ารายได้จากเงินงบประมาณแผ่นดินลดลงร้อยละ 15 สาขาสังคมศาสตร์จะต้องการทรัพยากรการเงินเพื่อมาทดแทนส่วนที่ลดลง 9.16 ล้านบาท แต่เมื่อพิจารณารายรับที่สาขาสังคมศาสตร์ได้รับเพิ่มขึ้น จากการกำหนดอัตราค่าเล่าเรียนตามแนวความคิดของ นงราม เศรษฐวานิช และคณะ ชำงตัน ปรากฏว่าสาขาสังคมศาสตร์ จะมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจำนวน 38.21 ล้านบาท ซึ่งมากกว่าความต้องการทรัพยากรการเงินเพื่อทดแทนส่วนของรายได้จากงบประมาณแผ่นดินที่ลดลง และถ้าหากต้องการให้ทรัพยากรการเงินที่ได้รับเพิ่มจากการขึ้นค่าเล่าเรียน มีค่าไม่มากกว่าทรัพยากรการเงินที่ต้องการเพื่อทดแทนก็คงไม่จำเป็นต้องขึ้นค่าเล่าเรียน ตรงตามแนวคิดข้างต้น ส่วนการวิเคราะห์อัตราค่าเล่าเรียนที่ควรจะเป็นตามแนวคิดของ ประชุม สุวัตถิ และคณะ (2534) ซึ่งผลปรากฏว่า อัตราค่าเล่าเรียนที่คณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ควรจะมีเก็บคือปีการศึกษาละ 55,723 บาท ดังนั้น ถึงแม้ว่ารายได้จากงบประมาณแผ่นดินลดลงร้อยละ 10 หรือลดลงร้อยละ 15 ก็ตาม การปรับอัตราค่าเล่าเรียนดังกล่าวก็จะทำให้ได้ทรัพยากรการเงินมากเกินกว่าระดับของการทดแทน

อย่างไรก็ตาม ในการขึ้นค่าเล่าเรียนในทางปฏิบัตินั้น ก็ไม่ได้กระทำได้อย่างง่ายดาย เพราะการขึ้นค่าเล่าเรียนมักจะมีแรงผลักดันทางการเมืองจากกลุ่มผลประโยชน์ อันได้แก่ ผู้ปกครอง นักศึกษา ทำให้การขึ้นค่าเล่าเรียนสูง ๆ เพื่อสะท้อนค่าใช้จ่ายที่แท้จริงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ อย่างดีที่สุดก็คงมีการขึ้นค่าเล่าเรียนบ้างไม่มากนัก ดังนั้น ในการดำเนินการจึงควรที่จะสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าเล่าเรียนที่ควรเก็บเพิ่มขึ้น ทั้งจากนักศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อให้การจัดหาทรัพยากรการเงินเพื่อทดแทนรายได้จากเงินงบประมาณแผ่นดินที่ลดลง โดยการขึ้นค่าเล่าเรียนนั้นมีความเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งผลจากการศึกษาของนงราม เศรษฐวานิช และคณะ (2532) เกี่ยวกับอัตราค่าเล่าเรียนที่ควรเก็บเพิ่มขึ้นได้พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า น่าจะเก็บเพิ่มขึ้นเพียง 1 ใน 4 ของค่าเล่าเรียนเดิม นั่นคือ อัตราค่าเล่าเรียนของทุกคณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ควรจะเป็นปีการศึกษาละ 13,750 บาท ซึ่งมาจากอัตราค่าเล่าเรียนเดิม 11,000 บาท และส่วนที่เก็บเพิ่ม 2,750 บาท

โดยสรุปแล้ว ทางเลือกที่คณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ จะจัดหาทรัพยากรการเงินเพื่อทดแทนเงินงบประมาณแผ่นดินของคณะวิชา ที่สมมติให้ลดลงร้อยละ 10 นั้น ทางเลือกหนึ่งคือการปรับอัตราค่าเล่าเรียนของนิสิตทุกคณะในสาขาวิชาเป็นระยะ ๆ โดยอาจเริ่มทำครั้งแรกเฉพาะกับผู้เริ่มเข้าศึกษาเป็นปีแรกจัดเก็บค่าเล่าเรียนในอัตราปีการศึกษาละ 13,750 บาท ซึ่ง

มากกว่าอัตราค่าเล่าเรียนเดิม 2,750 บาท และทำให้สาขาสังคมศาสตร์มีทรัพยากรการเงินเพิ่มขึ้น 4.42 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม การขึ้นค่าเล่าเรียนคงจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากว่า การปรับอัตราค่าเล่าเรียนอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่า และจากงานวิจัยของประชุม สุวดี และคณะ (2534) ที่ได้สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนการศึกษา ว่า สถาบันอุดมศึกษาควรจัดสรรทุนให้นิสิตนักศึกษาเป็นจำนวนเท่าใด และจัดสรรให้อย่างไรนั้น ผลปรากฏว่า นิสิตนักศึกษามีความเห็นว่าการศึกษแต่ละทุนควรเป็นทุนที่ครอบคลุมค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการศึกษา และค่าอุปกรณ์การศึกษามากกว่า ครอบคลุมค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมการศึกษา หรือค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าอุปกรณ์การศึกษา และค่าใช้จ่ายส่วนตัว ดังนั้น ถ้ายึดถืองานวิจัยดังกล่าวเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดสรรทุนสำหรับนิสิตนักศึกษาแล้ว สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ก็ควรปรับเพิ่มอัตราค่าเล่าเรียนจากเดิมปีการศึกษาละ 13,750 บาทไปอีก ทั้งนี้เนื่องจากจะได้นำเงินบางส่วนไปเป็นทุนการศึกษาสำหรับนิสิตนักศึกษา ดังนั้น ถ้าต้องการให้สาขาสังคมศาสตร์ยังคงมีทรัพยากรการเงินเพิ่มโดยสุทธิจากการปรับค่าเล่าเรียนยังคงเท่าเดิมคือ 4.42 ล้านบาท คณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์จะต้องปรับอัตราค่าเล่าเรียนของนิสิตจากปีการศึกษา 13,750 บาท เป็นปีการศึกษาละ 16,000 บาท ซึ่งทำให้ได้ส่วนเพิ่มมา 2,250 บาท ต่อนิสิตเต็มเวลา 1 คน และเมื่อพิจารณาเป็นภาพรวมของคณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ก็จะสามารถจัดสรรทุนการศึกษาได้ประมาณร้อยละ 15 ของนิสิตเต็มเวลา และแต่ละทุนการศึกษาจะมีมูลค่า 16,000 บาท ซึ่งครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการศึกษาได้ทั้งหมด

ข. การให้บริการทางวิชาการเพื่อเพิ่มรายได้

รูปแบบของกิจกรรมการให้บริการทางวิชาการของสถาบัน ที่สร้างรายได้มีหลายรูปแบบ เช่น การเปิดสอนระดับปริญญาบัณฑิต และบัณฑิตศึกษา เป็นหลักสูตรพิเศษต่างหากจากหลักสูตรปกติ โดยเรียกเก็บค่าใช้จ่ายในอัตราที่สูงมาก เมื่อเทียบกับที่เรียกเก็บจากหลักสูตรปกติ หลักสูตรพิเศษนี้มีหลากหลาย เช่น หลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ หลักสูตรสำหรับนักบริหาร หลักสูตรนานาชาติ เป็นต้น นอกจากนั้น ก็มีการให้บริการทางวิชาการ การจัดอบรมระยะสั้นและระยะปานกลาง ในรูปโครงการที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ การสัมมนา และการประชุมทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ การให้บริการทางวิชาการ ทางด้านการให้คำปรึกษา การวิจัย การศึกษาต่อเนื่อง และอื่น ๆ

จากการพิจารณารายได้จากการให้บริการทางวิชาการของทุกคณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ ปีงบประมาณ 2535 และปีงบประมาณ 2536 ปรากฏว่า คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มีรายได้จากการให้บริการทางวิชาการเป็นร้อยละของเงินทุนคณะมากที่สุด ถึงร้อยละ 70-80 ในส่วนของคณะวิชาอื่น ๆ ที่เหลือ คณะครุศาสตร์ มีรายได้จากการให้บริการทางวิชาการ คิดเป็นร้อยละของเงินทุนคณะ ในช่วงร้อยละ 30-40 คณะนิติศาสตร์มีรายได้จากการให้บริการทางวิชาการ คิดเป็นร้อยละในช่วง 15-25 ในคณะนิเทศศาสตร์ รายได้จากการให้บริการทางวิชาการ คิดเป็นร้อยละของเงินทุนคณะถึงร้อยละ 60 ในปีงบประมาณ 2535 แต่ในปีงบประมาณ 2536 กลับไม่ปรากฏรายได้ส่วนนี้เลย ส่วนคณะรัฐศาสตร์ และคณะเศรษฐศาสตร์ ก็มีรายได้จากการให้บริการทางวิชาการน้อยมาก คิดประมาณร้อยละ 2-3 ในคณะรัฐศาสตร์ และไม่ปรากฏรายได้ส่วนนี้เลยในคณะเศรษฐศาสตร์ จะเห็นได้ว่า มีเพียงคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี เท่านั้นที่มีรายได้จากการให้บริการทางวิชาการเป็นสัดส่วนที่สูง เมื่อเทียบกับรายได้จากเงินทุนคณะทั้งหมดในคณะวิชาอื่นที่เหลือ ทุกคณะวิชา ยังมีรายได้จากการให้บริการทางวิชาการต่ำกว่าร้อยละ 50 และในบางคณะวิชา ก็ยังไม่มีรายได้จากแหล่งนี้เลย ดังนั้น คณะวิชาที่ยังไม่มีรายได้ในส่วนนี้ หรือยังไม่ได้ใช้กิจกรรมการให้บริการทางวิชาการ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคณะวิชาอย่างจริงจัง ควรที่จะหันมาให้ความสนใจกับกิจกรรมการหารายได้จากการให้บริการทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการเพิ่มรายได้โดยการให้บริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัย หรือคณะวิชาแล้วปรากฏว่า มีความเป็นไปได้อย่างมาก ที่มหาวิทยาลัยหรือคณะวิชา จะหารายได้จากแหล่งนี้ ทั้งนี้เนื่องจาก มหาวิทยาลัยหรือคณะวิชาต่าง ๆ เป็นแหล่งรวมผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะทางไว้มาก รวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ที่ทันสมัย ถ้าหากมีการจัดเป็นบริการ หรือรับจ้างทำงานในเรื่องที่ถนัด และสังคมมีความต้องการ โดยกระทำในขอบเขตที่เหมาะสม และไม่กระทบกระเทือนต่อการดำเนินการตามภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย หรือคณะวิชา ก็น่าจะเป็นช่องทางในการหารายได้ให้แก่มหาวิทยาลัย และคณะวิชาได้ทางหนึ่ง

ในส่วนผลงานวิจัยที่จะมีส่วนสนับสนุน ความเป็นไปได้ในการหารายได้จากการให้บริการทางวิชาการโดยการจัดอบรมระยะสั้น ในรูปโครงการที่เลี้ยงตัวเองได้ ซึ่งส่วนใหญ่โครงการเหล่านี้เป็นโครงการที่ให้ความรู้ และอบรมทางวิชาการในด้านบริหารธุรกิจ เนื่องจากโครงการเหล่านี้ โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะปกปิดข้อมูลหรือไม่เปิดเผยทั่วไป จึงไม่อาจหาข้อมูลรายได้ของโครงการเลี้ยงตัวเองทั้งหมดมานำเสนอได้ ดังนั้น จึงหยิบยกเอาข้อมูลจากกรณีศึกษาของ นงราม เศรษฐพานิช และคณะ (2532) มาเป็นกรณีศึกษาแทน โดยโครงการดังกล่าว เป็น

โครงการย่อยในโครงการใหญ่ซึ่งก่อตั้งมาเกินกว่า 5 ปี โดยเป็นการรวมโครงการต่าง ๆ ที่มีการเปิดสอนหรือให้บริการในคณะเข้าด้วยกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษาอบรม โครงการเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่มีการสอบและมีระยะเวลาในการอบรมประมาณ 3 เดือน

การดำเนินงานของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา มีลักษณะดังต่อไปนี้

- ก. มีระเบียบการจ่ายเงินของโครงการเอง แต่จะต้องรายงานผลการใช้จ่ายต้องงานตรวจสอบภายในของคณะ และของมหาวิทยาลัย
- ข. เงินเดือนของเจ้าหน้าที่ทุกคน วัสดุอุปกรณ์ของโครงการเบิกจ่ายจากรายได้ของโครงการ
- ค. การบริหารโครงการ มีผู้อำนวยการ 1 คน และอาจารย์ผู้ประสานงาน 4 คน รับผิดชอบโครงการเต็มเวลา ยกเว้นเมื่อมีชั่วโมงสอนวิชาในคณะเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีเจ้าหน้าที่ประจำโครงการอีกชุดหนึ่ง โดยดึงมาจากเจ้าหน้าที่ของโครงการใหญ่ทั้งหมด ซึ่งมีประมาณ 20 คน บุคลากรเหล่านี้จะทำงานให้กับโครงการย่อยต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- ง. บุคลากรผู้สอน ประกอบด้วยอาจารย์ประจำคณะ และบุคลากรภายนอก โดยมีสัดส่วนบุคลากรทั้งสองประเภทครึ่งต่อครึ่ง
- จ. การเรียนการสอน เน้นประยุกต์มากกว่าทฤษฎี โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ด้วยการเชิญผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์มาบรรยายให้ฟัง และในการจัดอบรมบางรายทำเป็นสัญญากับนักธุรกิจ หรือนายธนาคารที่มีชื่อเสียง เพื่อให้บริการกับพนักงานหรือลูกค้าของบริษัท หรือนายธนาคารนั้น ๆ
- ฉ. เกณฑ์ในการรับผู้เรียน รับคนที่ทำงานแล้ว และคัดเลือกผู้ที่มีมาจากธุรกิจหลาย ๆ แบบ เพื่อให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
- ช. การประเมินผลโครงการ มีการประเมินผลผู้สอนรายชั่วโมงส่งให้กับผู้สอนแต่ละคน และประเมินผลสรุปตอนจบโครงการส่งให้กับคณะ

รายได้ของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา แต่ละโครงการที่เป็นกรณีศึกษามีผู้เข้ารับการอบรมประมาณ 70-80 คน คิดเป็นค่าโดยเฉลี่ยประมาณ 75 คน เสียค่าเล่าเรียนคนละประมาณ 35,000 บาท รวมเป็นรายได้ทั้งหมดในแต่ละโครงการ = $35,000 \times 75 = 2,625,000$ บาท (ทั้งนี้เป็นราคาในปี 2530-2531)

รายจ่ายของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา จำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ไปทัศนศึกษา 3 ครั้ง ๆ ละ 200,000 บาท	=	600,000 บาท
2. ค่าเช่าคอมพิวเตอร์ 200 บาท/ชั่วโมง/คน		
แต่ละคนใช้เวลาทำประมาณ 20 ชั่วโมง	=	300,000 บาท
3. ค่าตอบแทนวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญ	=	400,000 บาท
4. ค่าตอบแทนให้โครงการใหญ่เพื่อจ่ายให้แก่เจ้าหน้าที่		
เป็นค่าบริการและงานบริหารโดยคิดตามจำนวน		
ผู้เข้ารับการอบรมในอัตราคนละ		
1,500 บาท รวม 75 คน เป็นเงิน	=	112,500 บาท
5. ค่าตอบแทนอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ 4 คน	=	35,000 บาท
6. ค่าเอกสาร (คนละไม่เกิน 10% ของ 35,000 บาท)		
รวมเป็นค่าใช้จ่าย $.10 \times 35,000 \times 75$	=	262,500 บาท
7. ค่าอาหาร		
วันเสาร์ 100 บาท x 16 วัน x 75 คน	=	120,000 บาท
วันธรรมดา 20 บาท x 100 วัน x 75 คน	=	150,000 บาท
รวมทั้งหมด	=	1,980,000 บาท

รายได้สุทธิของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา จากข้อมูลรายได้และรายจ่ายข้างต้น แสดงว่าการจัดอบรมแต่ละรุ่นของโครงการที่เป็นกรณีศึกษา จะได้รับรายได้สุทธิประมาณ 645,000 บาท มีรายได้เหนือรายจ่ายประมาณร้อยละ 25 ของรายได้

จากกรณีศึกษาที่กล่าวถึงข้างต้น จะเห็นได้ว่าโครงการเลี้ยงตัวเองเป็นโครงการที่เป็นไปได้ และเป็นโครงการที่มีรายได้เหนือรายจ่ายสุทธิ สามารถนำเงินที่ได้จากรายได้สุทธิดังกล่าวนั้นไปทำประโยชน์ในการพัฒนาทางวิชาการได้ ถึงแม้ว่าโครงการดังกล่าวอาจมีปัญหาในการจัดการบางอย่าง แต่ก็ไม่ได้เป็นปัญหาที่รุนแรงและสามารถที่จะแก้ไขได้ เช่น การใช้ห้องเรียนตรงกัน ถ้าจัดเวลาการใช้ห้องโดยการประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนอื่น ๆ ให้ดีก็จะลดปัญหาลง และจะช่วยให้การใช้อาคารและห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพ และมีประโยชน์มากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกับบุคลากรของคณะ คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ถึงแม้ว่าไม่ได้จัดให้มีโครงการพิเศษภายในคณะวิชา อาจารย์เหล่านั้นก็มีภาระงานสอน หรือภาระงานพิเศษภายนอกคณะทำเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการจัดให้มีโครงการพิเศษภายในคณะวิชาเอง จึงเป็นการใช้บุคลากรภายในคณะให้ทำงานเต็มที่

โดยที่ทั้งบุคลากรและคณะวิชาที่ได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า โครงการเลี้ยงตัวเองน่าจะเป็นผลดีมากกว่าผลเสีย นอกจากนี้ในงานวิจัยของ ประชุม สุวัตถิ และคณะ (2534) ได้กล่าวถึงแนวทางการเพิ่มรายได้ของสถาบันอุดมศึกษา ผลการศึกษาจากการสอบถามความคิดเห็น ปรากฏว่า ผู้บริหารมีความเห็นว่า การเพิ่มรายได้ด้วยวิธีการให้บริการทางวิชาการมีความเหมาะสมมาก รองลงมาจากการบริหารทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ และในงานวิจัยดังกล่าว มีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะว่า การวิจัยเชิงพาณิชย์นั้นสถาบันอุดมศึกษาน่าจะทำได้ เนื่องจากสถาบันแต่ละแห่งมีบุคลากรที่มีคุณภาพมีความสามารถด้านต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก การนำเอาผลงานวิจัยไปใช้ในเชิงพาณิชย์ โดยร่วมกับภาคอุตสาหกรรมเป็นเรื่องที่น่าสนใจ การฝึกอบรมและการจัดหลักสูตรระยะสั้น เป็นกิจกรรมบริการวิชาการรูปแบบหนึ่งที่มีการดำเนินการกันมากขึ้น และถือเป็นแนวทางการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล อาคารสถานที่ หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ยังมีว่างอยู่ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นโอกาสทางด้านการศึกษาให้แก่สาธารณชนมากขึ้นด้วย การเปิดหลักสูตรพิเศษในรูปโครงการการศึกษาต่อเนื่อง หรือหลักสูตรระดับปริญญาภาคพิเศษ (ภาคสมทบ หรือภาคค่ำ) อาจทำให้เป็นโครงการที่เลี้ยงตัวเองได้ ทำให้มหาวิทยาลัยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์เพิ่มขึ้น เพิ่มรายได้ให้แก่สถาบัน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมากขึ้นด้วย แต่ทั้งนี้ต้องการการวางแผนและการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพด้วย

เมื่อโครงการเลี้ยงตัวเองเป็นโครงการที่เป็นไปได้และมีรายได้สุทธิจึงเป็นทางเลือกที่ดีที่คณะวิชาจะสามารถจัดหาทรัพยากรการเงินเพื่อมาทดแทนทรัพยากรการเงินส่วนที่ลดลง เนื่องจากรายได้จากงบประมาณแผ่นดินลดลงตามข้อสมมติได้อีกทางเลือกหนึ่ง

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การให้บริการทางวิชาการเพื่อเพิ่มรายได้ในรูปของโครงการอบรมระยะสั้น ที่สามารถพึ่งตนเองได้เป็นโครงการที่เป็นไปได้ และเป็นโครงการที่มีรายได้สุทธิสามารถนำเงินที่ได้รับจากกำไรสุทธิเข้าสมทบเป็นเงินทุนคณะ เพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะได้ ถึงแม้ว่า การจัดโครงการดังกล่าวอาจจะมีปัญหาบ้าง แต่ก็อาจจะจัดระบบบริหารเพื่อแก้ไขปัญหาได้ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของโครงการย่อมขึ้นอยู่กับว่าโครงการที่จัดเป็นต้นนิยม และสนองความต้องการของตลาดได้มากน้อยแค่ไหน ตลอดจนคุณภาพของโครงการอบรม และการนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการทำงานจริง ๆ ซึ่งเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ หรืออาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการ ในการคาดการณ์ทางด้านความต้องการของตลาดว่าต้องการโครงการอบรมรูปแบบใด รวมทั้งประเด็นใด เรื่องใด ที่อยู่ในความสนใจ และตลาดมีความต้องการ และจะ ได้จัดวางหลักสูตรของโครงการ ตลอดจนอาจารย์และวิทยากร ที่มีความรู้

และความชำนาญเป็นผู้ให้การอบรม มิฉะนั้นแล้วโครงการก็จะมีควมนิยมลดลง และอาจจะขาดทุนได้ การจัดโครงการจะขึ้นอยู่กับคณะวิชา และสถาบันว่าควรมีโครงการอบรมรูปแบบใด และเกี่ยวกับประเด็นใด ถ้าหากคณะหรือสถาบันจัดโครงการอบรมตรงตามความถนัด ความสามารถของตนเองแล้ว ก็ควรมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ มากกว่า และช่วยให้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

โดยสรุปแล้ว คณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ อาจจะหาทรัพยากรการเงินเพื่อทดแทนส่วนรายได้ของเงินงบประมาณแผ่นดินที่สมมติว่าได้รับจัดสรรลดลงร้อยละ 10 หรือคิดเป็น 6.11 ล้านบาท ได้ดังนี้

- ก. เพิ่มอัตราค่าเล่าเรียนจากเดิม 11,000 บาทต่อปีการศึกษา เป็นค่าเล่าเรียนปีการศึกษาละ 16,000 บาท โดยที่ในการเพิ่มอัตราค่าเล่าเรียนส่วนนี้ ก็ได้นำเงินส่วนหนึ่งจัดสรรเป็นทุนการศึกษา ยกเว้นเงินค่าเล่าเรียนให้แก่นิสิต โดยจัดสรรเป็นทุนคิดเป็นร้อยละ 15 ของนิสิตเต็มเวลาทั้งสาขาสังคมศาสตร์ ทำให้ผลจากการเพิ่มอัตราค่าเล่าเรียน สาขาสังคมศาสตร์มีทรัพยากรการเงินเพิ่มขึ้น 4.42 ล้านบาท
- ข. เพิ่มบริการการให้บริการทางวิชาการ ในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ เพื่อหารายได้มาสนับสนุนส่วนที่ยังขาดอีกเพียงเล็กน้อยนั้นได้ (กล่าวคือ ส่วนที่ยังขาดนั้นในคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี 0.47 ล้านบาท คณะรัฐศาสตร์ 0.14 ล้านบาท คณะครุศาสตร์ 0.60 ล้านบาท คณะนิเทศศาสตร์ 0.12 ล้านบาท คณะเศรษฐศาสตร์ 0.10 ล้านบาท และคณะนิติศาสตร์ 0.26 ล้านบาท)

และภายหลังจากการปรับเปลี่ยน โครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุนตามข้อสมมติดังกล่าวแล้ว จะทำให้ร้อยละของทรัพยากรการเงินแต่ละรูปแบบ เมื่อเทียบกับทรัพยากรการเงินรวม เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมดังแสดงภาพการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างดังกล่าวไว้ในตาราง 6.3 และตาราง 6.4 ต่อจากนี้

ตาราง 6.3 : ทรัพยากรการเงินแต่ละรูปแบบภายหลังการวิเคราะห์หาทางเลือกในการจัดหา
ทรัพยากรการเงินทดแทนและร้อยละของทรัพยากรการเงินแต่ละรูปแบบ เมื่อ
เทียบกับทรัพยากรการเงินรวม

คณะ	เงินทุนนัดทิต		เงินทุนคณะ		งบประมาณแผ่นดิน		รวมทุกรูปแบบ	
	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	5.24	28.07	8.70	39.91	7.86	32.02	21.80	100.00
คณะรัฐศาสตร์	1.38	32.24	0.38	8.88	2.52	58.88	4.28	100.00
คณะครุศาสตร์	10.70	22.80	2.48	5.28	33.75	71.92	46.93	100.00
คณะนิเทศศาสตร์	1.61	29.60	0.26	4.78	3.57	65.62	5.44	100.00
คณะเศรษฐศาสตร์	1.55	25.45	0.31	5.09	4.23	69.46	6.09	100.00
คณะนิติศาสตร์	2.73	42.01	0.74	11.38	3.03	46.61	6.50	100.00

ตาราง 6.4 : ร้อยละของทรัพยากรการเงินแต่ละรูปแบบ เมื่อเทียบกับทรัพยากรการเงินรวม ก่อนมีการ
ลดลงของงบประมาณแผ่นดิน และภายหลังมีการลดลงของงบประมาณแผ่นดิน ร้อยละ 10

คณะ	เงินทุนนัดทิต		เงินทุนคณะ		งบประมาณแผ่นดิน		รวมทุกรูปแบบ	
	เดิม	ใหม่	เดิม	ใหม่	เดิม	ใหม่	เดิม	ใหม่
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	22.20	28.07	37.76	39.91	40.04	32.02	100.00	100.00
คณะรัฐศาสตร์	28.94	32.24	5.68	8.88	65.38	58.88	100.00	100.00
คณะครุศาสตร์	16.09	22.80	4.00	5.28	79.92	71.92	100.00	100.00
คณะนิเทศศาสตร์	24.43	29.60	2.54	4.78	73.03	65.62	100.00	100.00
คณะเศรษฐศาสตร์	19.30	25.45	3.52	5.09	77.18	69.46	100.00	100.00
คณะนิติศาสตร์	40.73	42.01	7.38	11.38	51.89	46.61	100.00	100.00

การวิเคราะห์ทางเลือก เมื่อเป้าหมายการใช้ทรัพยากรเปลี่ยนแปลงไป

การวิเคราะห์ทางเลือกระหว่างแหล่งที่มาต่าง ๆ ของทรัพยากรการเงิน เมื่อเป้าหมายการใช้ทรัพยากรการเงินเปลี่ยนแปลงไปจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในกรณีศึกษาครั้งนี้กำหนดให้เป้าหมายของการใช้ทรัพยากรเปลี่ยนจากการเน้นที่การผลิตผลผลิตในเชิงปริมาณไปเป็นการเน้นปรับปรุงคุณภาพของบัณฑิต ในทุก ๆ หลักสูตรระดับปริญญาโททางสังคมศาสตร์

ประเด็นสำคัญมากในกรณีนี้คือ ความหมายของการปรับปรุงคุณภาพของบัณฑิต ซึ่งอาจเน้นที่กระบวนการก็ได้ หรือที่ผลผลิตก็ได้ แต่ก็มักจะเกิดข้อโต้แย้งเสมอในทุก ๆ กรณี ดังนั้น ในการวิเคราะห์ครั้งนี้จึงกำหนดความสัมพันธ์พื้นฐาน (ดังที่ได้กล่าวถึงแล้วในบทที่ 3) ที่ว่า การปรับปรุงคุณภาพบัณฑิตน่าจะสะท้อนได้จากค่าใช้จ่ายต่อหน่วย (ในการผลิตบัณฑิต) ที่สูงขึ้น ดังนั้น ดัชนีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายต่อหน่วย 3 ดัชนี คือ ค่าใช้จ่ายต่อคนต่อปี ค่าใช้จ่ายต่อบัณฑิต 1 คน และค่าใช้จ่ายต่อหลักสูตรต่อปี จะเป็นดัชนีโดยประมาณที่สะท้อนแสดงคุณภาพของบัณฑิตที่ผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญ

เพื่อให้การวิเคราะห์ทางเลือกครั้งนี้เป็นไปได้ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ทางวิชาการ จึงกำหนดข้อสมมติในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

(1) จำนวน ลักษณะ และการจัดองค์กรต่าง ๆ ภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านสำนักงานอธิการบดี คณะ ภาควิชา สถาบัน/สำนัก/ศูนย์ และหน่วยงานเรียกชื่ออย่างอื่น

(2) ผลผลิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะยังคงเป็นชนิด และประเภทเช่นในปัจจุบัน ไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งผลผลิตที่สำคัญได้แก่ การผลิตบัณฑิต (ปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา) การวิจัย การบริการทางวิชาการ และอื่น ๆ

(3) ค่าสัมประสิทธิ์การใช้ทรัพยากร ดูได้จากสัดส่วนของการจัดสรรทรัพยากรไปยังองค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย และสัดส่วนของการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต ชนิด และประเภทต่าง ๆ ยังไม่เปลี่ยนแปลง

(4) แหล่งที่มาของทรัพยากรการเงิน ที่สำคัญยังคงมาจาก 6 แหล่ง ได้แก่ งบประมาณแผ่นดิน ค่าเล่าเรียน เงินผลประโยชน์ การขายบริการทางวิชาการ เงินบริจาค และแหล่งอื่น ๆ

การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงทางเลือกต่าง ๆ ของแหล่งที่มาของรายได้ เมื่อกำหนดให้มีการปรับปรุงคุณภาพของบัณฑิต โดยที่ค่าใช้จ่ายต่อหลักสูตรในทุก ๆ หลักสูตรระดับปริญญาโททางสังคมศาสตร์ เพิ่มขึ้น เป็นต้นว่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 50 ซึ่ง

จะทำให้สามารถประมาณค่าทรัพยากรการเงินที่ต้องการเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งทรัพยากรที่ต้องการเพิ่มขึ้นนี้จะจัดทามาจากแหล่งใด มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด รวมทั้งการกำหนดมาตรการที่จำเป็นต้องกำหนดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (efficiency) และหลักของความเป็นธรรม (equity) ในการจัดทา/จัดสรรทรัพยากรการเงินนั้น ๆ ในแต่ละทางเลือก

เพื่อให้การวิเคราะห์ครั้งนี้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอกำหนดเป็นกรณีสมมติโดยให้มีการเพิ่มคุณภาพการศึกษาชั้นอีกร้อยละ 25 จากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ความต้องการทรัพยากรการเงินรวมของบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาโท ในแต่ละคณะวิชา ในสาขาสังคมศาสตร์ ในปัจจุบันก่อนมีการปรับปรุงทางด้านคุณภาพนั้นมีความแตกต่างกันไปดังที่วิเคราะห์แสดงไว้แล้วในตอนก่อน กล่าวคือ ที่คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีมีความต้องการทรัพยากรการเงินรวม 21.80 ล้านบาท คณะรัฐศาสตร์มีความต้องการทรัพยากรการเงินรวม 4.28 ล้านบาท คณะครุศาสตร์มีความต้องการทรัพยากรการเงินรวม 46.93 ล้านบาท คณะนิติศาสตร์มีความต้องการทรัพยากรการเงินรวม 5.44 ล้านบาท คณะเศรษฐศาสตร์มีความต้องการทรัพยากรการเงินรวม 6.09 ล้านบาท และคณะนิติศาสตร์มีความต้องการทรัพยากรการเงินรวม 6.50 ล้านบาท ดังนั้นเมื่อสมมติให้มีการปรับปรุงคุณภาพของบัณฑิตในทุก ๆ หลักสูตรในระดับปริญญาโททางสังคมศาสตร์ โดยสะท้อนที่มีการเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหน่วยในทุก ๆ หลักสูตรชั้นร้อยละ 25 ในขณะที่รายได้จากทรัพยากรการเงินแหล่งต่าง ๆ ยังคงเป็นเช่นเดิม จะทำให้คณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ต้องพึ่งตนเองในการหาทรัพยากรการเงินส่วนที่ต้องการเพิ่มขึ้น ดังนี้ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี 5.45 ล้านบาท คณะรัฐศาสตร์ 1.07 ล้านบาท คณะครุศาสตร์ 11.73 ล้านบาท คณะนิติศาสตร์ 1.36 ล้านบาท คณะเศรษฐศาสตร์ 1.52 ล้านบาท และคณะนิติศาสตร์ 1.63 ล้านบาท กล่าวคือโดยรวมของคณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ จะมีความต้องการทรัพยากรการเงินเพิ่มขึ้นอีก 22.76 ล้านบาท (ตาราง 6.5)

ตารางท 6.5 : ทรัพยากรการเงินรวม ทรัพยากรการเงินรวมเมื่อมีการปรับปรุงคุณภาพบัณฑิต
ร้อยละ 25 และทรัพยากรการเงินที่ต้องการเพิ่มขึ้น

(หน่วย : ล้านบาท)

คณะ	ทรัพยากรการเงินรวม	ทรัพยากรการเงินรวม เมื่อคุณภาพบัณฑิต เพิ่มร้อยละ 25	ทรัพยากรการเงิน ที่ต้องการเพิ่มขึ้น
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	21.80	27.25	5.45
คณะรัฐศาสตร์	4.28	5.35	1.07
คณะครุศาสตร์	46.93	58.66	11.73
คณะนิเทศศาสตร์	5.44	6.80	1.36
คณะเศรษฐศาสตร์	6.09	7.61	1.52
คณะนิติศาสตร์	6.50	8.13	1.63
รวม	91.04	113.80	22.76

จากทรัพยากรการเงินที่แต่ละคณะต้องการเพิ่มขึ้น เพื่อการเพิ่มคุณภาพของบัณฑิต
ในทุก ๆ หลักสูตรทางสังคมศาสตร์ดังกล่าว อาจพิจารณาทางเลือกในการจัดหาทรัพยากรการเงิน
ได้ดังนี้

ก. การปรับอัตราค่าเล่าเรียน

เนื่องจากด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นที่ว่า อัตราค่าเล่าเรียนที่จัดเก็บในปัจจุบัน
เป็นจำนวนและสัดส่วนที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายสถาบันที่เกิดขึ้นจริง ไม่ว่าจะพิจารณาจาก
ค่าใช้จ่ายต่ออนิสิตลงทะเบียน ค่าใช้จ่ายต่ออนิสิตเต็มเวลา หรือค่าใช้จ่ายต่อผู้สำเร็จการศึกษา
และผลการวิจัยของนงราม เศรษฐวานิช และคณะ (2532) ที่ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับ การขึ้นอัตรา
ค่าเล่าเรียน ที่ว่า การขึ้นค่าเล่าเรียนไม่ค่อยมีผลต่อความต้องการเข้าเรียนมหาวิทยาลัยมากนัก
แต่จะช่วยลดความแตกต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนทางสังคมและส่วนบุคคลให้น้อยลง ทำให้มี

ประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากรดีขึ้น และถ้าเอาเงินที่ได้จากการขึ้นค่าเล่าเรียนไปให้เป็นทุน หรือเงินยืมทางการศึกษาแก่ผู้ที่ด้อยโอกาส และเสียเปรียบในด้านการขาดแคลนเงินทุนเพื่อการศึกษา ก็จะช่วยให้เกิดความเสมอภาคมากขึ้น ทำให้ทางเลือกการปรับอัตราค่าเล่าเรียนเพิ่มขึ้น เพื่อจะได้มีรายได้มาสนับสนุนทรัพยากรการเงินที่แต่ละคณะต้องการเพิ่มขึ้น เมื่อมีการปรับปรุงคุณภาพของบัณฑิตในทุก ๆ หลักสูตรทางสังคมศาสตร์ มีความเป็นไปได้และเป็นทางเลือกที่มีเหตุมีผลทางเลือกหนึ่ง และนอกจากนี้เมื่อมีการกำหนดให้รายได้ของทุกหลักสูตรยังคงเดิม นั่นคือหมายความว่า คณะวิชาต่าง ๆ ยังคงได้รับทรัพยากรการเงินในรูปเงินงบประมาณแผ่นดินคงเดิม ทางเลือกที่คณะวิชาต่าง ๆ หรือสาขาวิชาสังคมศาสตร์สามารถจัดทำได้อย่างสมเหตุสมผลคือ การปรับอัตราค่าเล่าเรียน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอัตราค่าเล่าเรียนที่ควรจะต้องเก็บเพิ่มขึ้นนั้น มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะไว้หลายท่าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ว่าอัตราค่าเล่าเรียนที่ควรจะเป็นนั้นเป็นเท่าใด แต่เมื่อพิจารณาอัตราค่าเล่าเรียนตามนโยบายอุดมศึกษาในแผนการศึกษา ระยะยาว 15 ปี ที่ทบวงมหาวิทยาลัยร่างไว้ ได้มีการกล่าวถึงการสนับสนุนของรัฐในการศึกษาระดับอุดมศึกษาว่า งบลงทุนยังจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐอยู่ ส่วนงบดำเนินการนั้นให้สถาบันอุดมศึกษาพึ่งตนเองให้ได้ร้อยละ 50 นั่นคือ หมายความว่ารัฐควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายประมาณครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งเรียกเก็บจากนิสิตนักศึกษาโดยตรง

ถ้าหากกำหนดค่าเล่าเรียนโดยยึดนโยบายอุดมศึกษาในแผนการศึกษาระยะยาว 15 ปี เป็นเกณฑ์จะทำให้อัตราค่าเล่าเรียนของทุกหลักสูตรระดับปริญญาโท จะมีค่าเล่าเรียนประมาณปี การศึกษาละ 28,000 บาท ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์จาก

- ค่าใช้จ่ายต่อนิสิตเต็มเวลาเฉลี่ยจากทุกคณะวิชา
- ในสาขาสังคมศาสตร์ 56,819.91 บาท
- ค่าใช้จ่ายดำเนินการโดยเฉลี่ยจากทุกคณะวิชาคิดเป็นร้อยละ 98.07
- ค่าใช้จ่ายดำเนินการเฉลี่ยจากทุกคณะวิชา 55,723.29 บาท
- ร้อยละ 50 ของค่าใช้จ่ายดำเนินการเฉลี่ยจากทุกคณะวิชา 27,861.65 บาท

ดังนั้น อัตราค่าเล่าเรียนคือ ปีการศึกษาละ 28,000 บาท

ซึ่งสัดส่วนของค่าใช้จ่ายที่รัฐควรให้การสนับสนุนดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของผู้ปกครอง นิสิต นักศึกษา จากการศึกษาของประชุม สุวัตถิ และคณะ (2534) ที่ว่า โดยเฉลี่ยผู้ปกครองเห็นว่า รัฐควรสนับสนุนประมาณร้อยละ 52 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ความเห็นดังกล่าวอยู่ในระดับใกล้เคียง

ระหว่างผู้ปกครองที่มีอาชีพต่าง ๆ ระหว่างผู้มีรายได้ระดับต่าง ๆ และระดับการศึกษาต่าง ๆ และผลจากการที่กำหนดอัตราค่าเล่าเรียนดังกล่าว ทำให้สาขาสังคมศาสตร์มีทรัพยากรการเงินรวมเพิ่มขึ้นประมาณ 27.24 ล้านบาท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการทรัพยากรการเงินรวมจากการเพิ่มคุณภาพบัณฑิตโดยสะท้อนที่ค่าใช้จ่ายต่อหลักสูตรเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 แล้ว ปรากฏว่ามีทรัพยากรการเงินส่วนเกินอยู่ประมาณ 4.48 ล้านบาท ซึ่งคณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ สามารถนำทรัพยากรการเงินส่วนนี้ไปเป็นทุนอุดหนุนการศึกษา ได้แก่ นิสิตที่มีโอกาสทางการศึกษาดีกว่าที่อาจได้รับผลกระทบจากการปรับอัตราค่าเล่าเรียนก็ได้ โดยที่ทรัพยากรการเงินส่วนเกินนี้สามารถจัดสรรเป็นทุนคิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนนิสิตเต็มเวลาทั้งหมด และเป็นทุนที่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายทางการศึกษาทั้งหมดด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม การปรับอัตราค่าเล่าเรียนเป็นจำนวนเท่าใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันเป็นสำคัญ ซึ่งจากการศึกษาของประชุม สุวัตถิ และคณะ (2534) พบว่า หากพิจารณาเป็นสัดส่วนของรายจ่ายทั้งหมด ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีความเห็นว่า ค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมที่เก็บจากนักศึกษาควรจะเป็นร้อยละ 36.08 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด นั่นคือ ถ้าหากกำหนดค่าเล่าเรียนตามความเห็นของผู้บริหารการศึกษาดังกล่าว อัตราค่าเล่าเรียนควรจะปรับจาก 11,000 บาทต่อปีการศึกษา ไปอยู่ที่ 20,500 บาทต่อปีการศึกษา ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์จาก

- ค่าใช้จ่ายต่อนิสิตเต็มเวลาเฉลี่ยจากทุกคณะวิชา
 - ในสาขาสังคมศาสตร์ 56,819.91 บาท
 - ร้อยละ 36.08 ของค่าใช้จ่ายต่อนิสิตเต็มเวลา 20,500.62 บาท
- ดังนั้น อัตราค่าเล่าเรียน คือ ปีการศึกษาละ 20,500 บาท

จากการปรับเพิ่มอัตราค่าเล่าเรียนไปอยู่ที่ 20,500 บาทต่อปีการศึกษา ทำให้สาขาสังคมศาสตร์มีทรัพยากรการเงินเพิ่มขึ้นประมาณ 15.22 ล้านบาท แต่เนื่องจากในการปรับอัตราค่าเล่าเรียนอาจส่งผลกระทบต่อปริมาณนิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า จึงจำเป็นต้องกันทรัพยากรการเงินบางส่วนสำหรับเป็นทุนการศึกษาเต็มรูป กล่าวคือ รวมค่าใช้จ่ายทางการศึกษาทั้งหมด ดังนั้น ถ้าหากพร้อม ๆ กับการขึ้นค่าเล่าเรียนดังกล่าว และจำเป็นต้องกันทรัพยากรการเงินบางส่วนเป็นทุนอุดหนุนการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 10 ของนิสิตเต็มเวลาทั้งหมด จะทำให้ทรัพยากรการเงินส่วนเพิ่มจากการปรับอัตราค่าเล่าเรียนมีจำนวนสุทธิประมาณ 11.94 ล้านบาท และเป็นภาระหน้าที่

ของคณะวิชาต่าง ๆ ที่จะต้องหาทรัพยากรการเงินอีกเป็นจำนวน 10.82 ล้านบาท แต่ถ้าหากว่าต้องการให้ทรัพยากรการเงินสุทธิจากการปรับอัตราค่าเล่าเรียน และจัดสรรบางส่วนสำหรับเป็นทุนอุดหนุนการศึกษา ยังคงอยู่ที่ 15.22 ล้านบาท คณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์จะต้องปรับอัตราค่าเล่าเรียนไปอยู่ที่ประมาณปีการศึกษาละ 22,500 บาท และยังคงเหลือทรัพยากรการเงินส่วนที่คณะวิชาต้องจัดหามาเพิ่มเติมอีก 7.54 ล้านบาท

ในกรณีที่มีการปรับอัตราค่าเล่าเรียน ยังคงเป็นระดับที่ผู้บริหารมีความเห็นว่าเหมาะสม คือ ร้อยละ 36.08 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด และจำเป็นต้องกันเงินส่วนหนึ่งสำหรับเป็นทุนการศึกษา จะทำให้ภายหลังการปรับอัตราค่าเล่าเรียนของสาขาสังคมศาสตร์โดยรวมแล้ว คณะวิชาภายในสาขายังคงมีภาระในการหาทรัพยากรการเงินส่วนที่ยังขาดแคลนอยู่อีก โดยเป็นภาระหน้าที่ของคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี 3.03 ล้านบาท คณะรัฐศาสตร์ 0.87 ล้านบาท คณะครุศาสตร์ 3.83 ล้านบาท คณะนิเทศศาสตร์ 0.76 ล้านบาท คณะเศรษฐศาสตร์ 0.66 ล้านบาท และคณะนิติศาสตร์ 1.67 ล้านบาท ซึ่งคณะวิชาต่างๆ สามารถหาทรัพยากรการเงินได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามความถนัด และโอกาสที่พึงมีของแต่ละคณะวิชา ดังที่จะกล่าวถึงต่อไป

ข. การเพิ่มกิจกรรมที่สร้างรายได้

สำหรับกิจกรรมที่เพิ่มรายได้ให้กับสถาบันหรือคณะวิชา มีหลายประการ อาทิ การให้บริการทางวิชาการเพื่อเพิ่มรายได้ การบริหารทรัพย์สินเพื่อเพิ่มรายได้ หรือการพัฒนาระบบการเงินของสถาบันเพื่อเพิ่มรายได้

การให้บริการทางวิชาการเพื่อเพิ่มรายได้ ซึ่งนับเป็นกิจกรรมที่เป็นไปได้อย่างมาก ที่มหาวิทยาลัยหรือคณะวิชาจะหารายได้จากแหล่งนี้ ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัย หรือคณะวิชาต่าง ๆ มีความพร้อมทั้งทรัพยากรบุคคล คือคณะวิชาต่าง ๆ เป็นแหล่งรวมผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะทางไว้มาก และนอกจากนี้คณะวิชาต่าง ๆ ก็ยังมีวัสดุ อุปกรณ์ ครบครัน จึงมีความพร้อมค่อนข้างมาก หากจัดเป็นบริการหรือรับจ้างทำงานในเรื่องที่ถนัด และสังคมมีความต้องการก็น่าจะเป็นช่องทางในการหารายได้ให้แก่มหาวิทยาลัย และคณะวิชาได้ทางหนึ่ง

การบริหารทรัพย์สินเพื่อเพิ่มรายได้ โดยที่ทรัพย์สินในที่นี้ หมายถึง อาคาร สถานที่ของสถาบันหรือของคณะวิชาต่าง ๆ เมื่อพิจารณารายได้จากการให้เช่าทรัพย์สิน ปรากฏว่าเฉพาะคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี และคณะรัฐศาสตร์เท่านั้น ที่ปรากฏรายรับรายได้จากการให้เช่าทรัพย์สิน ในส่วนคณะวิชาอื่น ๆ ยังไม่ปรากฏรายได้จากแหล่งนี้เลย แต่ในส่วนรายได้จากการให้เช่าทรัพย์สินของคณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี ก็ปรากฏว่ารายได้จากส่วนนี้ไม่มากนัก โดยคิด

เป็นร้อยละประมาณ 0.20-3.00 ของเงินทุนคณะ ซึ่งจะเห็นได้ว่า รายได้จากการให้เช่าทรัพย์สิน ยังเป็นแหล่งรายได้ที่คณะวิชาต่าง ๆ ยังไม่ได้ใช้ในการเพิ่มรายได้มากนัก

รายได้จากการให้เช่าทรัพย์สิน โดยเฉพาะอาคาร สถานที่ของคณะวิชาต่าง ๆ นั้น น่าจะเป็นรายได้ที่คณะวิชาต่าง ๆ สามารถพัฒนาขึ้นมา และสร้างให้เป็นแหล่งรายได้ที่ต่อเนื่อง และมีบทบาทมากขึ้นได้ไม่ยากนัก ทั้งนี้เนื่องจากว่า จุดประสงค์มหาวิทยาลัย มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง อยู่ในย่านธุรกิจจึงมีความพร้อมในด้านตำแหน่งที่ตั้ง และการคมนาคมสะดวก และเมื่อพิจารณาการใช้อาคาร สถานที่ ของสถาบันและคณะวิชาโดยส่วนใหญ่แล้ว จะใช้อาคาร สถานที่ ในช่วงเวลาราชการคือ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 8.00-16.00 น. โดยที่ในวันราชการเมื่อเลยเวลาราชการไปแล้ว บางคณะวิชาที่มีการเรียนการสอนบ้าง ในขณะที่คณะวิชาโดยส่วนใหญ่ไม่มีการเรียนการสอนเลย ทำให้ไม่มีการใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่หลังเวลา 16.00 น. ในวันราชการปกติ และวันเสาร์-วันอาทิตย์ ดังนั้น ในช่วงเวลาดังกล่าว คณะวิชาที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากอาคาร สถานที่ อย่างเต็มที่ หรือไม่ได้ใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่เลย ควรที่จะหาประโยชน์จากโอกาสที่อำนวยให้ตรงนี้ คือ การให้เช่าเอกชน หรือบริษัทต่าง ๆ เข้าสถานที่เพื่อการจัดอบรม สัมมนา โดยที่การให้เช่าสถานที่ดังกล่าว สถาบันหรือคณะวิชาควรมีการทำสัญญา มีการกำหนดอายุของสัญญาที่แน่นอน ทั้งนี้เพื่อประกันความมั่นคงให้กับแหล่งรายได้แหล่งนี้ สำหรับงานวิจัยที่สนับสนุนการหารายได้เพิ่มจากการบริหารทรัพย์สิน คือ งานวิจัยของประชุม สุวดี และคณะ (2534) ที่ได้ศึกษาแนวทางการเพิ่มรายได้ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งผลจากการขอความเห็นจากกลุ่มผู้บริหารการศึกษาและนักการเมือง ปรากฏว่า วิธีที่ผู้บริหารและนักการเมืองเห็นว่าเหมาะสมที่สุดมากกว่าวิธีอื่น ๆ ในการเพิ่มรายได้ของสถาบันอุดมศึกษา คือ การบริหารทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การเพิ่มรายได้ของคณะวิชา โดยการเพิ่มรายได้จากการให้เช่าทรัพย์สินเป็นแหล่งรายได้ที่เป็นไปได้ และคณะวิชาต่าง ๆ ไม่ควรมองข้ามแหล่งรายได้นี้ ซึ่งถ้าหากคณะวิชามีการจัดระบบบริหารที่ดีและเหมาะสม คณะวิชาจะมีรายได้จากแหล่งนี้เป็นจำนวนมาก และเป็นแหล่งรายได้ที่มีความแน่นอนซึ่งคณะวิชาสามารถนำรายได้ส่วนนี้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างดี

ส่วนการพัฒนาระบบการเงินของสถาบันเพื่อเพิ่มรายได้ในความหมายนี้ หมายถึง การเน้นหรือการเปลี่ยนไปใช้แนวความคิดในการลงทุน แทนแนวความคิดในการออม ดังที่เป็นเช่นในปัจจุบัน เพื่อให้สถาบันสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยมาจากการพัฒนาระบบการเงิน ให้สอดคล้องกับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วของตลาดทุนและตลาดหลักทรัพย์ เพื่อให้ได้ผลตอบแทนจากการลงทุนในอัตราที่สูง และลดการพึ่งพิงภาวะดอกเบี้ยของตลาดที่แปรผันให้ต่ำลงด้วย

เมื่อพิจารณารายได้จากเงินทุนของคณะวิชาต่าง ๆ ในปีงบประมาณ 2535 และปีงบประมาณ 2536 พบว่า รายได้จากเงินทุนดังกล่าวจะอยู่ในรูปของดอกเบี้ยทั้งสิ้น โดยอาจจำแนกได้เป็นดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร ดอกเบี้ยเงินฝากบริษัทการเงิน ดอกเบี้ยเงินฝากประจำ ดอกเบี้ยเงินกองทุนต่าง ๆ และเมื่อพิจารณาดอกเบี้ยรับเทียบเป็นร้อยละกับเงินทุนคณะรวม ปรากฏว่า จำนวนดอกเบี้ยรับที่คณะวิชาต่าง ๆ รับมาจากการออมทุกประเภทรวมกัน มีค่าสูงที่สุดในคณะเศรษฐศาสตร์ โดยมีจำนวนดอกเบี้ยรับคิดเป็นร้อยละ 35-37 ของเงินทุนคณะ ในขณะที่คณะอื่น ๆ จำนวนดอกเบี้ยรับจากเงินฝากธนาคาร มีจำนวนไม่มากนัก และมีความแปรผันไม่แน่นอนของรายได้

ดังนั้น วิธีการเพิ่มรายได้วิธีการหนึ่งคือ การนำเงินทุนของสถาบันมาจัดการทางการเงิน เพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงที่สุดโดยไม่เพียงพิจารณาแต่ให้ได้ออกเบี้ยรับจากการออมมากที่สุดซึ่งหมายถึง การนำฝากประจำที่ธนาคารพาณิชย์เท่านั้น แต่อาจจะต้องมีการว่าจ้างให้มืออาชีพหรือภาคเอกชนเข้ามาจัดการบริหาร ซึ่งน่าจะเหมาะสมมากกว่า เพราะมืออาชีพหรือภาคเอกชนมีความรู้และมีประสบการณ์มากกว่า ในขณะที่โอกาสเสี่ยงย่อมมีน้อยกว่าการที่ให้สถาบันดำเนินการเอง

โดยสรุปแล้วเมื่อคณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ ต้องการเพิ่มคุณภาพของบัณฑิต โดยสะท้อนที่การเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหน่วยในทุกหลักสูตร ระดับปริญญาโททางสังคมศาสตร์ โดยสมมติว่าคุณภาพเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 โดยที่หลักสูตรอื่น ๆ ที่เหลือยังคงเดิม และเมื่อรายได้จากทรัพยากรการเงินแต่ละแหล่งยังคงได้รับการจัดสรรคงเดิม จะทำให้คณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ต้องพึ่งตนเองในการหาทรัพยากรการเงินในส่วนที่ต้องการเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นจำนวนเงินรวม 22.76 ล้านบาท ได้ตั้งวิธีการต่อไปนี้

- ก. เพิ่มอัตราค่าเล่าเรียนจากอัตราค่าเล่าเรียนเดิมคือ ปีการศึกษาละ 11,000 บาท ไปอยู่ที่อัตราค่าเล่าเรียนใหม่ มีการจัดสรรเงินบางส่วนเป็นทุนอุดหนุนการศึกษา โดยถ้าหากจัดสรรเป็นทุนการศึกษาเต็มรูปแบบจะทำให้ทรัพยากรการเงินส่วนเพิ่มจากการปรับอัตราค่าเล่าเรียนมีจำนวนรวม 11.94 ล้านบาท
- ข. เพิ่มกิจกรรมที่เพิ่มรายได้ โดยกิจกรรมที่เพิ่มรายได้ให้กับสถาบันหรือคณะวิชาต่าง ๆ มีหลายรูปแบบ อาทิ การให้บริการทางวิชาการ การบริหารทรัพย์สิน การบริหารเงินทุน โดยที่คณะวิชาในสาขาสังคมศาสตร์ มีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันไป ตามโอกาสที่อำนวยให้และความถนัดของแต่ละคณะวิชา เพื่อสนับสนุนส่วนที่ยังขาดอีกเพียงเล็กน้อย (กล่าวคือ ส่วนที่ยังขาดของคณะพาณิชย์ศาสตร์

และการบัญชี 3.03 ล้านบาท คณะรัฐศาสตร์ 0.87 ล้านบาท คณะครุศาสตร์
3.83 ล้านบาท คณะนิเทศศาสตร์ 0.76 ล้านบาท คณะเศรษฐศาสตร์ 0.66
ล้านบาท และคณะนิติศาสตร์ 1.67 ล้านบาท)

และภายหลังจากคณะวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหารายได้มา
สนับสนุนส่วนที่คณะในสาขาสังคมศาสตร์ต้องการเพื่อการปรับปรุงคุณภาพบัณฑิตขึ้น จะทำให้โครง
สร้างแหล่งที่มาของเงินทุนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมก่อนมีการปรับปรุงคุณภาพบัณฑิต คือ เมื่อแหล่ง
รายได้จากงบประมาณแผ่นดิน ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากคณะวิชาได้รับจัดสรรมาจำนวน
เท่าเดิมจากภายนอก คณะวิชาสามารถที่จะเพิ่มรายได้ในรูปเงินทุนบัณฑิต และเงินทุนคณะได้โดย
การปรับอัตราค่าเล่าเรียน ทำให้เงินทุนบัณฑิตศึกษามีรายรับเพิ่มขึ้น และโดยการเพิ่มกิจกรรมที่
สร้างรายได้ของคณะ ซึ่งจะมีผลทำให้เงินทุนคณะมีรายรับเพิ่มขึ้น ดังนั้น จึงมีผลทำให้โครงสร้าง
แหล่งที่มาของเงินทุนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ เงินทุนบัณฑิตศึกษาและเงินทุนคณะมีบทบาทมาก
ขึ้น ดังสรุปในตาราง 6.6 และตาราง 6.7

ตาราง 6.6 ทรัพยากรการเงินแต่ละรูปแบบ ภายหลังจากจัดหาทรัพยากรการเงินที่ต้องการเพิ่มขึ้น และ
ร้อยละของทรัพยากรการเงินแต่ละรูปแบบ เมื่อเทียบกับทรัพยากรการเงินรวม

คณะ	เงินทุนบัณฑิต		เงินทุนคณะ		งบประมาณแผ่นดิน		รวมทุกรูปแบบ	
	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%	ล้านบาท	%
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	7.26	26.64	11.26	41.32	8.73	32.04	27.25	100.00
คณะรัฐศาสตร์	1.44	26.92	1.11	20.75	2.80	52.33	5.35	100.00
คณะครุศาสตร์	15.45	26.34	5.71	9.73	37.50	63.93	58.66	100.00
คณะนิเทศศาสตร์	1.93	28.38	0.90	13.24	3.97	58.38	6.80	100.00
คณะเศรษฐศาสตร์	2.04	26.81	0.87	11.43	4.70	61.76	7.61	100.00
คณะนิติศาสตร์	2.61	32.10	2.15	26.45	3.37	41.45	8.13	100.00

ตาราง 6.7 ร้อยละของทรัพยากรการเงินแต่ละรูปแบบเมื่อเทียบกับทรัพยากรการเงินรวม ก่อนมีการปรับปรุงคุณภาพบัณฑิต และภายหลังมีการปรับปรุงคุณภาพบัณฑิต โดยสะท้อนค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น
ร้อยละ 25

คณะ	เงินทุนบัณฑิต		เงินทุนคณะ		งบประมาณแผ่นดิน		รวมทุกรูปแบบ	
	เดิม	ใหม่	เดิม	ใหม่	เดิม	ใหม่	เดิม	ใหม่
	คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี	22.20	26.64	37.76	41.32	40.04	32.04	100.00
คณะรัฐศาสตร์	28.94	26.92	5.68	20.75	65.38	52.33	100.00	100.00
คณะครุศาสตร์	16.09	26.34	4.00	9.73	79.92	63.93	100.00	100.00
คณะนิเทศศาสตร์	24.43	28.38	2.54	13.24	73.03	58.38	100.00	100.00
คณะเศรษฐศาสตร์	19.30	26.81	3.52	11.43	77.18	61.76	100.00	100.00
คณะนิติศาสตร์	40.73	32.10	7.38	26.45	51.89	41.45	100.00	100.00

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย